

IV. ಬೆಂಟಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ

I. ಮೆಕಾಲೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಪರ್ಸೆವೆನ್ಸ್ ಸ್ಪಿಯರ್ ಅವರಿಂದ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ನಾಟಕೀಯವಾದದ್ದನ್ನು ಮತ್ತು ಭೀಕರವಾದದ್ದನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವನಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿರುವ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳೆಂದರೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಕಪ್ಪು ರಂಧ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾ ದಂಗೆ. ಧ್ಯಾನಿಸಲು ದಂಗೆಯ ಭಯಾನಕ ದೃಶ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸುಲ್ತಾನನ ದಂತಕತೆಗಳು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ೧೮೫೧ರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಲಂಡನ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಜಾರಾಮ್ ಮೋಹನ್‌ರಾಯ್ ಅವರನ್ನು ಜನರ ಗುಂಪು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತ್ತು. ಈ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೆಸರನ್ನು ತಂದವು ಎನ್ನುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ದುರದೃಷ್ಟಕರವಾದುದೆಂದೆ ಹೇಳಬೇಕು, ಏಕೆಂದರೆ, ಸಿರಾಜುದ್ದೌಲನನ್ನು ಕಪ್ಪು ರಂಧ್ರದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಲಾಯಿತಾದರೂ ಮತ್ತು ದಂಗೆಯ ಮಿಲಿಟರಿ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಿತಾದರೂ, ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ದಂತಕತೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಕಾನ್ಪುರದ ಬಾವಿಯು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿದ್ದರೆ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾದ ಬಾವಿಯು ನೆನಪಿನಿಂದ ಮಾಸಿ ಹೋಗಿದೆ.

ಅದೇ ತರಹದ ದುರದೃಷ್ಟವು ಪಶ್ಚಿಮದೊಂದಿಗಿನ ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಭಾರತದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪರಾಮರ್ಶೆಗೊಳಗಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ತನ್ನ ಬೀಸು ಹೇಳಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಅವಹೇಳನದೊಂದಿಗೆ ಮೆಕಾಲೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಿಗಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕ್ಲೈವ್ ಹಾಗೂ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಕುರಿತಾದ ಮೆಕಾಲೆಯ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನಂತರದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಮರುಪರಿಶೀಲನೆಗೊಳಪಡಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾತ್ರ ಭಾರತದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಮೈಲುಗಲ್ಲಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದ ವಿಜಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಸೀಸರ್‌ನು ಹೊಳೆವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಹೊಳೆವುದಾಗಲಿ ತೆಗೆಳುವುದಾಗಲಿ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಮೊದಲಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ.

ಅದು ರಚನೆಯಾದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಚಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿತ್ತು; ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಮೆಕಾಲೆಯ ಭಾವನಾದ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಟ್ರೆವೆಲಿಯನ್‌ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದರ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ, ಮೆಕಾಲೆಗೆ ಆಗಲೇ ಇದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಸದ್ದು ಮಾಡತೊಡಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಲಾಯಿತು. ಚರ್ಚಾಂಶಗಳನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ, ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳ ನಡುವೆ, ವಿಚಾರಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಅಸಂಬದ್ಧತೆಗಳ ನಡುವೆ, ಕತ್ತಲು ಮತ್ತು ಬೆಳಕಿನ ನಡುವೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಅವನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ರೀತಿ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಾಧ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪಾತ್ರವೇನು, ಅದರ ಮಹತ್ವವೇನು ಮತ್ತು ಅದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೂ ಏನು?

ಚಾರ್ಟರ್ ಕಾಯಿದೆ ೧೮೧೩ ರ ಒಂದು ಕಲಮಿನ ಸೂಕ್ತವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಯಾವುದು ಎನ್ನುವುದು ಮೆಕಾಲೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತ್ತು. ಈ ಕಲಮು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದದ್ದು ವಿಲ್‌ಬರ್‌ಫೋರ್ಸ್‌ನ ಇವೆಂಜಲಿಕಲ್ ಗುಂಪು (ಭಾರತದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚಾರ್ಟರ್ ಗ್ರಾಂಟ್ ಇದರ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿದ್ದರು) ಹಾಗೂ ೧೮೧೩ ರ ಚಾರ್ಟರ್ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಭಾರತೀಯ ರೂಢಿಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ಗುಂಪಿನ ನಡುವಿನ ವಿವಾದದಿಂದ. ೧೮೧೩ರ ಕಾಯಿದೆಯ ಈ ಕಲಮೇ ಒಂದು ರಾಜಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಭಾಗಶಃ ಇವ್ಯಾಂಜಲಿಕಲ್ (ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತ ಬೋಧಕರ) ಗುಂಪಿನವರ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಕೇವಲ ನೇತೃತ್ವಕ್ಕೆ ಧೋರಣೆಯು ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಚ್ ೬, ೧೮೧೧ ರ ಲಾರ್ಡ್ ಮಿಂಟೊ ಅವರ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪುನರ್ಜೀವಗೊಳಿಸುವ ಭರವಸೆ ಇದೆ ಎಂದು ಇದು ಸೂಚಿಸಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು (ಆಗಿನ ವಿನಿಮಯ ದರದ ಪ್ರಕಾರ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಪೌಂಡುಗಳು) ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಚಾರ್ಟರ್ ಕಾಯಿದೆ ೧೮೧೩ ಎಂದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿತು. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಲಮು ಹೀಗಿದೆ:

(ಕಂಪೆನಿಯ)ಆದಾಯದ ಉಳಿದಿರುವ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ರೂ. ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತೆಗೆದಿರಿಸಿ ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾರತೀಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ರವರಿಗೆ ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಲಮಿನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಹಣದ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಕಂಪೆನಿಯ ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಬಹುದಾದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಎರಡನೆಯದು, ಹಣವನ್ನು "ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾರತೀಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು" ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಯುರೋಪಿಯನ್ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುವುಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಪಗಳಿದ್ದು ಅದನ್ನು ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಧಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಬೇಕಾದ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ೨ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೮೧೩ ರ ಅವನ ಟಿಪ್ಪಣಿ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಲಾರ್ಡ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಲಿಕೆ ಅವನತಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವ ಮಿಂಟೊ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ (ಭಾರತೀಯ) ಕಲಿಕೆಯು ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಭಿನ್ನವಾದ (ಮಿಷನರಿ ಗುಂಪುಗಳ ಹೊರಗೆ) ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಅವನು ಎತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ನಡೆದ ಗುರ್ಖಾ, ಪಿಂಡಾರಿ ಮತ್ತು ಮರಾಠ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಕಾರಣ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿತು ಮತ್ತು ಮಿಗಿತಾಯದ ಹಣ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್ ಜನವರಿ ೧೮೨೩ರಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನುಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚವಾಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಪ್ರಭಾರಿ ಗವರ್ನರ್ ಆಗಿದ್ದ ಜಾನ್ ಆಡಂ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಧನಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅವನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಡಲು ಅವನು ೧೮೨೧ರಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಹಿಂಬಾಕಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಆದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಸಮಿತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಮದ್ರಾಸಾ ಅಥವಾ ಅರಾಬಿಕ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಮತ್ತು ಜೊನಾಥನ್ ಡಂಕನ್ ೧೮೨೪ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬನಾರಸ್‌ನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ೧೮೨೩ರವರೆಗೆ ಈ ಎರಡು ಕಾಲೇಜುಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದ್ದವು.

ಸಮಿತಿಯು ೧೮೧೩ರ ಕಾಯಿದೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿಯೇ

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಹೊಸ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದವು. ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಭಾಷಾಂತರ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ವೈದ್ಯಕೀಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಖಾಸಗಿ ಹಿಂದೂ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಕಾಲೇಜನ್ನು ಇದರ ನಿಯಂತ್ರಣದಡಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಕೈಲಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೮೩೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜೆರುಸಲೆಮ್‌ನ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹಳೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ದುರಸ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ ಅಥವಾ ಹೊಸ ನಗರಕ್ಕೆ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಸಮಿತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಳೆಯ ಕಲಿಕೆಯು ಕೇವಲ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಕೆಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ವ್ಯಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕರನ್ನು ತರಲಾಯಿತು. ಎಚ್. ಎಚ್. ವಿಲ್ಸನ್, ಇಬ್ಬರು ಆಂಗ್ಲೋ ಸ್ಯಾಕ್ಸನ್ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಸರ್ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಗಾನ್ ಮುಂತಾದವರು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೌರಸ್ವ ಪಂಡಿತರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡೂ ತರದ ಕಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮೆಕಾಲೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನವು ಪೌರಸ್ವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತಮವಾದದ್ದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪೌರಸ್ವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು; ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪೌರಸ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದದ್ದು ಎಂದು ಅವರು ಯಾವುದೇ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಅರೇಬಿಕ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಿವುಗಳನ್ನು ಅಂಶಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅವರು ವಿಫಲರಾದದ್ದು ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಸ ಚಿಂತನಾ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕೆಲವರು ಕೂಡ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಜನರ ಮೇಲೆ ರಾತ್ನೋರಾತ್ರಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೇರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಜನರಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿತ್ತು ಮತ್ತು ವಿಚಾರಶೀಲತೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯ ಎದುರು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನಿಟಿಯು ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿದಷ್ಟೆ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಭೇದವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆರೋಪಿಸಬಹುದಾದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿತ್ತು. ಹೊಸ ಚಿಂತನಾ ಶಾಲೆಯವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎನ್ನುವುದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಮತ್ತು ಭಾರತವನ್ನು ಹೊಸ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭವ್ಯವಾದ ಅರಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಳಬರಿಗೆ ಇದು ಕೇವಲ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಉಪಕರಣವಾಗಿತ್ತು. ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಕೆ ಎನ್ನುವುದು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎ.ಟಿ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪ್ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವಂತಿದ್ದ ಪುರಾವೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಇದು (ಪ್ರಿನ್ಸಿಪ್ ನ ಈ ಹೇಳಿಕೆ) ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಿರಿಕಿರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಅರೇಬಿಕ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕಲಿಸುವ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಮುಖವಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ೧೮೩೪ರ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತು. ಕೋಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಟಿ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪ್ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡುವ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿದನು ಮತ್ತು ವಿವಾದವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿ ಆಗ ತಿಳಿದುಬಂದಿತು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮೆಕಾಲೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದನು. ವಿವಾದವು ಬಗೆಹರಿಯುವವರೆಗೂ ಅದರಿಂದ ಅವನು ದೂರವೆ ಉಳಿದನು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ೧೮೩೫ರಲ್ಲಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಅರೇಬಿಕ್‌ನ ಮೂಲನಂಬಿಕೆಗಳ ಹಾಗೂ ಅಸಂಬದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ ಎಂದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ವಾದಿಸಿದರು. ಪೌರಸ್ವವಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಹಳೆಯ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು ಮತ್ತು ಅದು ಎಷ್ಟು ಮೌಲ್ಯಯುತವಾಗಿದೆ (ಕೆಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳೊಂದಿಗೆ) ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಪೌರಸ್ವ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ೧೮೧೩ ರ ಚಾರ್ಟರ್ ಕಾಯಿದೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ನಿಯಮಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ವಾದದ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮೆಕಾಲೆಯ ಪ್ರವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಜುಲೈನಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅವನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದನು. ನೇರವಾಗಿ ನೀಲಗಿರಿ ಪರ್ವತದ ತಟದ ಊಟಿಗೆ ಹೋದ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಲಾರ್ಡ್ ವಿಲಿಯಮ್ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದು ಅದು ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಅದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ಬೆಂಟಿಂಕ್‌ನ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಅವನು ಪಾತ್ರನಾದನು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ಇತರ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಉದಾರವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತರುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಇತ್ತು, ಇಬ್ಬರೂ ಅಮೂರ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಹೋಲಿಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಲಾರ್ಡ್ ವಿಲಿಯಮ್ ಒಬ್ಬ ಸೈನಿಕನಾಗಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಮಾನವತಾವಾದಿ ಸುಧಾರಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ತತ್ಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಬಿಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅವನದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವನ ಯೌವನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಇತರರು ಕೇವಲ ಶೋಕ ಮತ್ತು ಕರುಣೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಬೇಕಾದ ಆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ಅವನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಏನ್ನಾದರೂ ಓದಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಉದಾರವಾದಿ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಅವನು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು, ಮತ್ತು ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉದಾರವಾದಿ ತತ್ವಗಳೆಂದರೆ ಮಾನವೀಯತೆ ಮತ್ತು ಇವೆರಡು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾದರೆ ಭಾರತದ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನಕ್ಕಿಂತ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅನಿಸಿಕೆ, ತನಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಅವನ ಬಯಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಗೌರವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಆಸೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಗಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪಸರಿಸಲು ಇರಬೇಕಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎನ್ನುವುದು ಅವನ "ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ"ವಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಅದೊಂದೇ ಅವನ ಪರಿಣನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಡಳಿತದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅವನ ಪ್ರಮುಖ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅತಿಯಾದ ವೆಚ್ಚ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ನ್ಯಾಯಿಕ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಒಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದನು. ಅವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯರಿಬ್ಬರ ಪಾಲಿಗೂ ಸತ್ತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವುದು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ೧೮೩೫ರಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು.

ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಬಹಳಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತನ್ನಷ್ಟೆ ಉದಾರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುವುದರ ಮುನ್ನೊಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸರ್ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಮೆಟ್‌ಕಾಫ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಸಚಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಚಾರಿ ತೆರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಟ್ರೆವಿಲಿಯನ್ ಎನ್ನುವ ಉದಯೋನ್ಮುಖ ಯುವ ನಾಗರಿಕ ಸೇವಾಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೇವಲ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಯಾಟೆಂಡಿನ ಮಿಷನರಿಯಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಡೆಫ್ ಕೂಡ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದನು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಮೆಕಾಲೆಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದನು, ಖಾಲಿ ಹಾಳೆಯಂತಿದ್ದ (ತಬುಲ ರಸ) ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮೆಕಾಲೆಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬರೆಯಲಾಯಿತು ಎಂದೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಮೆಕಾಲೆಯ ಪ್ರಖ್ಯಾತ

ಮಾರ್ಚ್ ೯ ರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಮೆಕಾಲೆಯಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿದನ್ನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂತಹ ತೀವ್ರಗಾಮಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸಮಸಮವಾಗಿ ನಡೆದ ಈ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಕಾಲೆಯ ಪ್ರಭಾವ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಕೂಡ ನನಗನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಜವಾಗಬೇಕಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಫಲಿತಾಂಶ ಬೇರೆಯದೇ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನಾವೆಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆಕಾಲೆಯನ್ನು ಅತೀವವಾಗಿ ಹೊಗಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅತೀವವಾಗಿ ತೆಗಳಲಾಗಿದೆ; ಮೆಕಾಲೆಯ ಕೊಡುಗೆಯು ಚಂಡಮಾರುತದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವ ಮತ್ತು ಭೂದೃಶ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕೋಲ್ಮಿಂಚಿನಂತಿತ್ತು, ಅದರ ಪ್ರಕಾಶ ಎಷ್ಟೇ ಅದ್ಭುತ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪಥವನ್ನು ಅದು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಾದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತದ ಬದಲು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗೆಗಿನ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನವರಲ್ಲಾದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬದಲಾವಣೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಅನಂತರದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು, ನೀತಿಯಲ್ಲಾದ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸೂಚನೆ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲೆ ಹೊರತು ಭಾರತದಲ್ಲಲ್ಲ. ಈ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಇವೆರಡು ಕಂಪೆನಿಯ ಮೇಲೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ ಮತ್ತು ಲಾರ್ಡ್ ಗ್ರೇ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂಡಿಯಾ ಹೌಸ್‌ನಿಂದ ೧೮೨೦ರಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರವಾನಿಸಲಾದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ ಜೇಮ್ಸ್ ಮಿಲ್ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದನು. ಅವನ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದು: "ಸರಕಾರದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗುರಿ ಹಿಂದೂ ಅಥವಾ ಮೊಹಮ್ಮದನ್ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲ ಆದರೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಲಿಕೆ".

೧೮೩೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಭಾರತದ ಕಲಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಸರಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ೧೮೩೪ ರಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಮಂಜೂರಾತಿ ನೀಡಲು ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಒಬ್ಬ ಸುಧಾರಕ. ಮೆಕಾಲೆ ಹಾಗೂ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಅವರುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಜಾಗವನ್ನು ತುಂಬಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಅದಾಗಲೇ ಇದ್ದ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಹೊಸ ನೀತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಲ್ಲ. ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧನೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದವರು ಗ್ರಾಂಟ್ಸ್ ಸಹೋದರರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನು ಗ್ರೆ ಕೈಕೆಳಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೆಕಾಲೆಯ ತಂದೆಯೂ ಕೂಡ ಕ್ಲಾಪ್‌ಹಾಮ್ ಪಂಥಕ್ಕೆ (ಕ್ಲಾಪ್‌ಹಾಮ್ ಎನ್ನುವುದು ಹೋಲಿ ಟ್ರಿನಿಟಿ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರ ಒಂದುಗುಂಪು) ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದನು.

ಇವೆಲ್ಲ ಪರಿಗಣನೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ನಿಜವಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮೆಕಾಲೆಯನ್ನು, ಅವನು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಎನ್ನುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರಕಾರದ ಕಾನೂನಿನ ಸದಸ್ಯನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಕೇಳಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಪೌರಸ್ತ್ಯರ ಬಲವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾದುದಾಗಿತ್ತು, ೧೮೧೩ ರ ಕಾಯಿದೆಯಂತೆ ಹಾಗೂ ಪೌರಸ್ತ್ಯರ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ಸಮಿತಿಯು ಬದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರು ನಿರ್ದೇಶಕರುಗಳಿಗೆ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಹೋದನಂತರವೂ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಮತ್ತು ತೋರಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪೌರಸ್ತ್ಯರ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಕಟುಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪರಿಗಣನೆಯು ತೋರಿಕೆಯದು ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ತಾನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಮೆಕಾಲೆಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಾದವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿದ್ದು ೧೮೧೩ ರ ಕಾಯಿದೆಯ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಹಾರಿಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಮಾತ್ರ. ಅನಂತರ ಬಂದಿದ್ದು ಬೆತ್ತಲಾದ ಕಾನೂನಿನ ನೆಲೆಯನ್ನು ತುಂಬಲು ಮಾಡಲಾದ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಕುರಿತಾದ ಕಟು ಟೀಕೆ. ಎಚ್.ಟಿ. ಪ್ರಿನ್ಸೆಪ್‌ನ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ "ಟಿಪ್ಪಣಿ"ಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯು ಅವನಿಗೂ ಕೂಡ ಹಾಗನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅನಂತರವೂ ಕೂಡ ಯಾವುದೇ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೊಬ್ಬರು ಸಹಮತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಾನೂನಿನ ತಳಹದಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಲು ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ತುಂಬ ಕಾಣಿಸುವುದು ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳು. ಕೆಟ್ಟ ಕಾನೂನಿಗೆ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನು ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಅದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಅರೆಬಿಕ್, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗಳ ಸರಿತಪ್ಪುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರುವ ಚರ್ಚೆಗಳೆಲ್ಲೂ ಯಾರೂ ಸಹ ಕಾನೂನಿನ ಅಂಶವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ನಿಖರವಾದ ಫಲಿತಾಂಶವೇನು? ಒಂದು ತಂತ್ರವಾಗಿ ಇದೊಂದು ಅದ್ಭುತ ಯಶಸ್ಸಾಗಿತ್ತು ನೈತಿಕ ಬದ್ಧತೆಯಿದ್ದರೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆತ್ಮಸ್ವೈಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಬೆಂಟಿಂಕ್‌ಗೆ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಚನೆ ದೊರಕಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಹೊಸ ನೀತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚೋದಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀಡಲಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಅನುಮಾನಾಸ್ಪದವಾದ ಚರ್ಚಾಂಶವನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಮುಂದೂಡುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಐಡಿಯಾಲಜಿಕಲ್ ಬ್ಯಾನರ್ ಆಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಅದೇ ಹೊಸ ನೀತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಲೆಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವ ಭೋರ್ಗರತವುಳ್ಳ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದ ಅಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಳಗಳು ಈ ಅಲೆಯ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಪೌರಸ್ತ್ಯರ ಮರಳಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ತತ್ಕ್ಷಣದ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಕಹಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದುದು. ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಪೌರಸ್ತ್ಯವಾದದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರತಿಪಾದಕನಾಗಿದ್ದ ಎಚ್.ಟಿ. ಪ್ರಿನ್ಸೆಪ್ ಟಿಪ್ಪಣಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬರೆದ "ಟಿಪ್ಪಣಿ"ಯನ್ನು ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ಅದನ್ನು ಅವನು ಹೊರತರಬಾರದು ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟಕರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಸ್ವತಃ ಆತುರಾತುರವಾಗಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದ್ದು ಇದರ ತತ್ಕ್ಷಣದ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಿನ್ಸೆಪ್‌ಗೆ ನೋವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅವನು ಮೆ ೧೮೩೫ರಲ್ಲಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೂ ಮತ್ತು ಮೆಕಾಲೆಗೂ ನಡುವೆ ಆಗಾಗ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಚರ್ಚೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ತಮ್ಮನ್ನು ವಾದದಿಂದ ಸೋಲಿಸುವ ಬದಲು ಕುತಂತ್ರದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಸೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ (ಟಿಪ್ಪಣಿಯ) ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಅವರ ಘಾಸಿಗೊಂಡ ಭಾವನೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಶಮನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ೧೮೩೮ರಲ್ಲಿ ಮೆಕಾಲೆಯ ನಿರ್ಗಮನ ಮತ್ತು ಲಾರ್ಡ್ ಆಕ್ಲೆಂಡ್‌ನ ೧೮೩೯ರ ದೆಹಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಿವ್ಯೂ ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ತೀವ್ರವಾದ ವಾಗ್ವಿರಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕಣಕಲು ಡಾ, ಡಫ್ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದನು. ಆಗ ಹದಗೆಟ್ಟುಮನಸ್ಸುಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇವೆ. ಮೆಕಾಲೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಅಂತಹ ಸುಧಾರಣಾ ಮನೋಭಾವದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಪರೀತವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇವೆರಡರ ಬಗೆಗೂ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೂ ಕೆಟ್ಟದಕ್ಕೂ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದ ಭಾರತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತ್ತು.

II. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಬೆಂಟಿಂಕ್‌ನ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಎಂತಹಸಾಮಾಜಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಏನು ನಡೆಯಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು, ಜನರ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹಾನಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ಭಾರತೀಯ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಬರಹಗಾರರೂ ಕೂಡ ಭಾರತದ ಗತಕಾಲದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಧೂಳಿ ಹೊಡೆಯುವ, ಅನುಪಯುಕ್ತ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯ ಮತ್ತು ಬಾಯಿ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ನನಗನಿಸುವಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅತೀವ ಸರಳತೆಯು ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸಿದೆ. ಅದು ಪರಿಗಣನೆ ಅರ್ಹವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ದೂರ ತಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮವು ಲಾಂಛನವನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತದೆ, "ದ ಸ್ಪೀಡ್ ಕಾಲೇಜು" ಅಥವಾ "ದ ಜೋನ್ಸ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್" ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಾಮಫಲಕಗಳು ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೆ ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಫಲಪ್ರದವಾದ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖವಾದುದಾಗಿದೆ. ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ನಿರಂತರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮೇಧಾವಿತನವನ್ನು ರಚನಾತ್ಮಕ ಕೌಶಲವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ತಾದುದನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವವರು ಗುರುತಿಸಲಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಮುಖ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸುವ ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತೀಯ ಮೇಧಾವಿತನವು ರಚನಾತ್ಮಕ ಸರಳತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸರಿಸಮನಾದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಂಗತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಸಾಧನೆಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಭೌತಿಕವಾದ ಕೌಶಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ದೂರುವವರಿಗೆ ಏನೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಸರಳತೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುವುದರ ಬದಲು ಅವರು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೂ ಇದೇ ನಿಯಮ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಡಕಾಂಶಗಳು ನಮ್ಮದಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ (ಡೆಫ್ ಹಾಗೂ ಮೆಕಾಲೆ ಮಾಡಿದಂತೆ), ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು (ಆಗಿನಿಂದ ಹೆಚ್ಚೂ ಕಡಮೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತೆ) ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಅತ್ಯಂತವಿರಳ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೇನೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿಡಬೇಕು, ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪರಿಸರಗಳಿಗೆ ಹೋದುವಂತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದರಾಚೆಗೆ ಹೋಗಲು ಬೇಕಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಅದು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಹಾಗಾದರೆ ಒಬ್ಬರವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಪದ್ಧತಿ ಯಾವುದು? ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾ ಸಮುದಾಯಗಳಿದ್ದವು. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮದೀಯರು. ಅವರಡು ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಹಲವಾರು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಮೂರು ಅಭಿಜಾತ - ಸಂಸ್ಕೃತ, ಅರಬಿಕ್, ಪರ್ಷಿಯನ್ - ಭಾಷೆಗಳಿದ್ದವು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಅರಬಿಕ್ ಇವೆರಡು ರಿಲಿಜಿಯನ್‌ನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೂ ಇತ್ತು - ಅರಬಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೇಟ್ರೊ ಹಾಗೂ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ್ನು ಕಲಿಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಸಮಗ್ರ ಹಿಂದೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾರತದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಅಧಿಕೃತ ಹಾಗೂ ಸಂಭಾವಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು - ಫಿರ್ದೋಸಿಯ ಮಹಾಗ್ರಂಥದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾದಿಯ ಅನುಭವದ ನುಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಫೀಜ್‌ನ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದವರೆಗೆ, ಮತ್ತು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಬುಲ್ ಫಜ್ಲ್‌ನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನಂತರದ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮದೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೆರಡೂ ಪ್ರಗತಿಹೀನ ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಲ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು; ಯಾವುದೇ ಹೊಸತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸದೆ ಹಿರಿಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಣಜದ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಿಂದ, ದಿನನಿತ್ಯದ ಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಅವು ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಡವಳಿಕೆಯ, ವರ್ತನೆಯ, ಘನತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿರುಚಿಯ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪೂರೈಸುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಇದು ಉತ್ತರ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಭ್ಯನ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಬದ್ಧತೆ ಇದ್ದವರು ಅರಬಿಕ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು, ಆದರೆ ಲಾಹೋರಿನಿಂದ ತಂಜಾವೂರಿನವರೆಗೆ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯು ದರ್ಬಾರುಗಳ ಲಿಖಿತ ಹಾಗೂ ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ವೈದ್ಯರು, ವಕೀಲರು, ಗುಮಾಸ್ತರು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇತರ ವೃತ್ತಿಪರ ವರ್ಗಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರಗತಿಪರ ವರ್ಗಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿದ್ದವು, ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವಕ್ಕೂ ಮೂರು ಅಭಿಜಾತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರ ಜ್ಞಾನದ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಆ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಣಿಜ್ಯ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲಪುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದುವುದು, ಬರೆಯುವುದು, ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕಲಿಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಆಗಾಗ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪರ್ಷಿಯನ್ ಅನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂ ಒಡೆತನ ಇಲ್ಲದವನು ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯವನು ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣಪಡೆಯಲು ಆಶಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ರೈತ ಅಥವಾ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನವು ಎರಡು ಬಗೆಯದಾಗಿತ್ತು - ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ. ಆಶ್ರಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಶ್ರೀಮಂತನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಗಳಿಸುವುದು ಅವನ ಸವಲತ್ತಿನ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಸರಳವಾದ ಅಂಶ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಇದು ಮೊದಲಿನ ವರದಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣಶಾಲೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ಅವನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಮದೀಯರ ಕಲಿಕೆಯ ಶಾಲೆಗಳು ಅಥವಾ ಮದ್ರಸೆಗಳು ಕೇವಲ ದಾನಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಹೀಗೆ ಇದ್ದವಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಇತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾರಿಗೆ ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಯಾವುದಾದರೂ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನದ ಇಲ್ಲವೆ ಖಾಸಗಿ ಕೊಡುಗೆ ದಾನಿಗಳ ಬೆಂಬಲವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ತವ್ಯ ಇಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೀಲಿಕೈಯಾಗಿತ್ತು. ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ರಿಲಿಜಿಯನ್ ಇಡಿ ಬದುಕನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೋ ಅಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದ್ಧತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆಶ್ರಯದಾತರ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಚೋದನೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಮುರಿದುಬಿದ್ದಾಗ ಅದು ಅವನತಿ ಹೊಂದಿತು ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚೋದನೆ ಸಿಗದೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಆಶ್ರಯದ ಪ್ರಮುಖ ಸೆಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರಕಾರದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಅದರ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಹಿಂದೆ ಕಲಿಕೆಯ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೇ ನೀಡಿದ ಬಾಡಿಗೆ ರಹಿತ ಗೇಣಿಯಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ನಷ್ಟವುಂಟಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಗಲಭೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರು ತಮ್ಮ ಖಾಸಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ ಆಶ್ರಯದಂತಹ ಕಲಿಕೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲದ ಕೊಂಡಿಯು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕಳಚಿಬಿದ್ದಿತು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದಾಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಇಂತಹ ವಿಶೇಷ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುವ ರೂಢಿ ಎಂದು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೀನಾಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಮನೋಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಇದು ಈಗಾಗಲೇ ಒಳಗೆ ಹುದುಗಿದ್ದ ಜನಾಂಗೀಯ ಹಿರಿಮೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. "ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾರತೀಯನು ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ನಾನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಂಬುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಅವನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪಠಪಠ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಒಳಹರಿವಿನಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳು ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೮೧೦ ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಮೊದಲಿನ ಧೋರಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಟೀಕೆ ಹಾಗೂ ಧಿಕ್ಕಾರದ ಧೋರಣೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ಅಸಮ್ಮತಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಸೆಟ್ಲೆಮೆಂಟ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಮುನೊ, ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೆಟ್ಕಾಫ್, ಎಲ್ವಿನ್‌ಸ್ಟೋನ್ ಮತ್ತು ಪಾಮರ್ ಅಂತಹವರು ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಲಾರ್ಡ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಲೇಡಿ ಆಮ್‌ಹೆಸ್ಟರ್‌ನ ದಿನಚರಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಅದರ ಅದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಒಂದುಧನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ವಾರನ್ ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್ಸ್‌ನ ಮಹಾಭೀಮೋಗದ ನಡವಳಿಯು ದೀರ್ಘವಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಟೀಕೆಯ ಧೋರಣೆಯು ವೇಗವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಚಾಲನೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧಕ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ ಚಳವಳಿಗಳಿಂದಾಗಿ.

ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧಕ ಪಾದ್ರಿಗಳಾದ ಡೇವಿಡ್ ಬ್ರೌನ್ ಮತ್ತು ಹೆನ್ರಿ ಮಾರ್ಟಿನ್ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಗ್ರಾಂಟ್, ಜಾರ್ಜ್ ಉಡ್ನ್ ಮತ್ತು ಸರ್ ಜಾನ್ ಶೋರ್ ಅವರುಗಳ ಮೂಲಕ ಮೊದಲಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯಗುಂಪಿನ ಪ್ರಭಾವವಿತ್ತು. ಕ್ಲಾಪ್‌ಹ್ಯಾಮ್ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿತ್ತು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಂಟ್ ಹಾಗೂ ವಿಲ್ಸನ್ ಫರ್ಸ್ ಅವರುಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂಡಿಯಾ ಹೌಸ್ ಹಾಗೂ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್‌ಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಜೋರಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಅವರುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯದಾಗಿದ್ದವು - ಮಿಷನರಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಬೆಂಬಲ (ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ೧೭೯೩ರಲ್ಲಿ ಸೋಲಾಯಿತು), ಮತ್ತು ಅಮಾನವೀಯ ಆಚರಣೆಗಳಾದ ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಸತಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು. ಪಾಪ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧನೆಯ ಭೀತಿ ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದವು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯದಾಗಿದ್ದವು - ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧಕರ ಸುಧಾರಣೆಯ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ದಾಖಲೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯವಾದದ್ದನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುವ ದುರದೃಷ್ಟಕರ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಎನ್ನುವುದು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ, ಇಸ್ಲಾಮ್ ವಿಷಯಲಂಪಟತನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ, ಅಭಿಜಾತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನ್ಯತಿಕವಾದುದು, ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಈವಿಲ್‌ನ ಕೃತ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೆನ್ರಿ ಮಾರ್ಟಿನ್ "ನರಕದ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೋದನು", ಮತ್ತು ಅವನ ಹೃದಯವು "ಡೇವಿಲ್ ನನ್ನ ಸಹಜೀವಿಗಳನ್ನು ಎಂತಹ ಭಯಾನಕ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನಪು ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು". ವಿಲಿಯಂ ಕೇರಿಯು ಹಿಂದೂಗಳು "ವಸ್ತುಶಃ ದುಷ್ಟತನದ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ಬರೆದನು. ಬೆಂಟಿಕ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಷನರಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಡಾ. ಡೆಫ್ ಎರಡು ರಿಲಿಜಿಯನ್‌ಗಳನ್ನು "ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕ್ರೈಸ್ತ ವಿರೋಧಿ ಸಂಕಟಗಳು ಅಥವಾ ಮಾನವನ ಅಮರ ವಿಧಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತಹವುಗಳು" ಎಂದು ಕರೆದನು.

"ಹೀಧನ್ನರು" ಎನ್ನುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗತಿಗಳ, ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಇಂತಹ ಖಂಡನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿನಮ್ಮ ಕಾಳಜಿಗಳಾಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಅದರ ಅಭಿಜಾತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಖಂಡನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನಿಟಿಗೆ ಮತಾಂತರವಾಗುವುದರ ಪೀಠಿಕೆಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಗ್ರಾಂಟ್‌ನ, ಅಬ್ರಾಮ್‌ಸನ್ ಆನ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಎನ್ನುವುದು "ತಪ್ಪುಗಳ ಒಂದು ಜೋಡಣೆ". ಕತ್ತಲೆಗೆ ಇರುವ ನಿಜವಾದ ಪರಿಹಾರವೆಂದರೆ ಬೆಳಕನ್ನು ತರುವುದು. ಹಿಂದೂಗಳು ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅವರ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಅವರ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ತೋರಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ." ಡಾ. ಡೆಫ್‌ಗೆ ಇದ್ದ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇದೇ ಅಗಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿವೇಕದ ಬೆಳಕನ್ನು ತರುತ್ತದೆ; ಇದು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಮಿನ (ಎರಡೂ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ) ರಚನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನಿಟಿಗೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಬೆ ದುಭ್ಯಾ ತನ್ನ ಮ್ಯಾನರ್ಸ್ ಎಂಡ್ ಕಸ್ಟಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಹಿಂದೂಸ್ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅದೇ ನಿಷ್ಕರತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ ಆದರೆ ಮತಾಂತರ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧಕರಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶಾವಾದ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಪಯುಕ್ತವಾದಿಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಅದೇ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಹಾಗೂ ಇಸ್ಲಾಂ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ರಚನೆಗಳಾಗಿದ್ದು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವು ಕುಸಿದುಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ನೈತಿಕ ದುರಾಚಾರದ ಭೀತಿಯು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಅದರ ಅವರಿಗೆ ಅದು ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ರಿಲಿಜಿಯನ್‌ನ ವಿರುದ್ಧದ ದುರಾಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಜನರನ್ನು ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ಬದಲು ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ಬೆಂಟಿಂಕ್ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅವನ ಪ್ರಭಾವ ಆಗ ಅದರ ಯೌವನದ ಉತ್ತುಂಗ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಜೇಮ್ಸ್ ಮಿಲ್ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಪಯುಕ್ತವಾದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಎನ್ನುವ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕ ೨ರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಹೊರತು ಸ್ವಾವರವಾದ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಶೀಲರಹಿತವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮಿಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ಹೌಸ್‌ನಂತಹ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಉಪಸ್ಥಿತನಿದ್ದ, ಗ್ರಾಂಟ್‌ನಂತಹವರ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸದ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮಿಲ್‌ನ ಒಣ ತರ್ಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಉಪಯುಕ್ತವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಚಾರಿ ಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧಕರಿಬ್ಬರೂ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತ ಚರ್ಚೆ ಆಫ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಉಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರು; ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದೇನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರಿಬ್ಬರೂ "ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರಾಗಿರುವ ಆದರೆ ಅಭಿರುಚಿಯಲ್ಲಿ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ನೈತಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆಗಿರುವಂತಹ" ಮೆಕಾಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದೊಂದಿಗೆ ಸಹಮತವಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಪ್ರಚಲಿತ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಯುವ ನಾಗರಿಕ ಸೇವಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳು ಭಾರತಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಸಂಚಾರಿಕ್ರೈಸ್ತಬೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶದ ಹೊಸ ಹರಿಕಾರನಾಗಿ ಡೆಫ್ ಇದ್ದರೆ, ಯುವ ನಾಗರಿಕ ಸೇವಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಾದ ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ಟ್ರ್ಯಾಂವಲಿಯನ್‌ನಂತಹವರಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಿತ್ತು. "ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನ" ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಗೋಚರವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಯಾವ ರೈತರನ್ನು ಮೆಟ್ಕಾಫ್ "ಗುಣನಡತೆಗಳ ಪೌರುಷ" ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದನೋ ಅಂತಹವರುದೇಹಲಿಯ ವಿಲಿಯಂ ಫ್ರೇಸರ್‌ಗೆ "ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನ್ಯತಿಕ"ರಾಗಿ ಕಂಡರು. ನೈತಿಕ ಖಂಡನೆಯ ಮಿಷನರಿಗಳ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನ ಧ್ವನಿಯ ಅದರ ಎಲ್ಲ ತೀವ್ರತೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧಿಕೃತ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತೀಯರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವೀಗ ನೋಡಬೇಕಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಶದಾಯಕವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿತ್ತು; ಒಬ್ಬ ಹೈದರ್, ಒಬ್ಬ ಟಿಪ್ಪು, ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಸಿಂದಿಯಾ ಕೇವಲ ಬೆಟಾಲಿಯನ್‌ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಶಿಸ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಚಿಸಿದರು, ಮತ್ತು ರಣಜೀತ್ ಸಿಂಗ್‌ನಂತಹವರ ಸಾಕೆಟಿಸನ ಕುತೂಹಲವೂ ಕೂಡ ಬಂದೂಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಕುದುರೆಗಳ ಆಚೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಮೊದಲ ಸೂಚನೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ೧೮೧೦ರ ಅನಂತರ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ. ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್‌ಬೇಕನ್ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ರಾಜಾರಾಮ್ ಮೋಹನ್‌ರಾಯ್ ಅಂತಹವರನ್ನು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಹರಿಕಾರ ಎಂದು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತವು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಂಬಿಕೆ ಅವನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು, ಕಸಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಸಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ. ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸುಧಾರಕನು ಹಿಡಿದ ಭರ್ಜಿಂಗ್ ಎಷ್ಟೊಂದು ಗುರಿಗಳಿದ್ದವೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಂತಿಮವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಆಂಗ್ಲವಾದದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಬೆಂಟಿಂಕ್‌ಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಕಡಮೆ ತೀವ್ರತೆಯುಳ್ಳ ಸುಧಾರಕನಾಗಿದ್ದ.

ಆ ಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿದ್ದ ಸಮಾನ ನೆಲೆ ಇಷ್ಟೇ ಆಗಿತ್ತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಬೇಡಿಕೆಯಂತಹುದು ಯಾವುದೋ ಇತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಮ್ ಮನೋಹನ್ ರಾಯ್ ಗುಂಪು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಬೌದ್ಧಿಕಗುಂಪಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಎದುರು ಒಂದು ಗೌರವಪೂರ್ವಕವಾದ ತಡೆ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಎದುರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಕೆಯ ಬೇಡಿಕೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವರ್ಗದವರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇದರ ಬಯಕೆಯು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಅನುಕೂಲಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಇತ್ತು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಸ್.ಪಿ.ಜಿ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹಡುಗರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಯಲು ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು

ಹೊಂದಿದ್ದರು "ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿತ್ತು." ೧೮೫೪ರವರೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೋಧನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು ಅದರ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಅದರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲ. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳ ಭದ್ರ ಕೋಟೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದ್ದು ರಾಜಾ ರಾಧಾಕಾಂತ ದೇವ್ ಅದರ ಪ್ರಧಾನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಭಾರತೀಯರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿಂದೂ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಇದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಗುಂಪುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದನು. ೧೮೫೧ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳ ಯುವ ಹರಿಕಾರನಾಗಿದ್ದ ಡೆರೆಜಿಯೊನನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ (ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪದವಾಗಿದ್ದವು) ತೊಡಗಿದ್ದನು ಎನ್ನುವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಹೊರದಬ್ಬಲಾಯಿತು. ೧೮೫೪ರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾದ ಸ್ಮರಣಿಕೆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಹಕರುಗಳು, ಬಹಳ ಬೇಗ ಪರ್ಷಿಯನ್‌ನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲು ಸರಕಾರವನ್ನು ಕೋರಿದರು. ಕಾಲೇಜು ಹೊಸತರ ಭದ್ರ ಕೋಟೆಯಾಗುವ ಬದಲು ಹೊಸ ಮತ್ತು ಹಳೆಯದರ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಾಗಿತ್ತು, ಅದನ್ನೆ ನಾವು ರಾಜಾರಾಮ್ ಮೋಹನ್‌ರಾಯ್‌ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದಿತ್ತು. ಅವನು ಹೊಸತಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮೋ ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಎರಡು ಧೋರಣೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಇದು ಎರಡು ಹೋಳಾಯಿತು.

ಈ ಗುಂಪಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬಂಗಾಳದ ಹಿಂದೂಯಿಸಂಗೆ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದೂ ಕೂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರೊಂದಿಗಿನ ಅವರ ಸಹಕಾರವು ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಅಂತಿಮ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರು ನಂಬಿದ್ದು ಪುರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವುದೇ ಹೊರತು ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸುವುದಲ್ಲ. ರಾಮ್ ಮೋಹನ್ ರಾಯ್ ಅವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಉಪನಿಷದ್‌ಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಅವನ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ಸೆರಾಂಪೂರ್ ಮಿಷನರಿಗಳೊಂದಿಗಿನ ಅವನ ವಿವಾದ ಅವನ ತೀವ್ರ ವಾದಿತ್ವದ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೆಕಾಲೆಯ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೀಕರಣ ಚಳವಳಿಯು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದೊಂದು ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಅದರ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬೇಡಿಕೆಯ ಒತ್ತು ಇದ್ದದ್ದು ವೃತ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಈ ಒತ್ತಡದ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೆಂಬಲ ದೊರಕಿತು.

III ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರ

ಮಾರ್ಚ್ ೭, ೧೮೫೪ರ ನಿರ್ಣಯವು ವಿವಾದದ ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಘೋಷಣೆಯ ಉದ್ಘಾತ ಭಾಗವೆಂದರೆ:

ಸಮಿತಿಯ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಸ್ಥಳೀಯ ನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿಯೂರೋಪಿಯನ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಂದು ತೆಗೆದಿರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸುವುದು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ... ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಲಿಸಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮಿತಿಯ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ....

ನಿರ್ಣಯವು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವಿವಾದಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಧಿಯ ಸದುಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ನಿಧಿಯನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹರಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಆದೇಶಗಳ ನಡವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: ಮೊದಲಿಗೆ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಸರಿಯಾದ ಅಡಕಾಂಶಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಲಭ್ಯವಿರುವ ನಿಧಿಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸಬೇಕು. "ಉಪಯುಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳುವ ಕಲಿಕೆಯ ಒಂದು ಶಾಖೆ" ಎಂದು ನಿರ್ಣಯವು ಗುರುತಿಸಿದ ಭಾರತದ ಅಭಿಜಾತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಪರವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಭಾರತೀಯರೂ ಮತ್ತು ಬಯಸಿದರೆ ಅವರ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹಣದ ರೂಪದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಲಾಯಿತು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅಭಿಜಾತ ಭಾಷೆಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಉಳಿದಿವೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಒರಟಾಗಿದ್ದು ಹೊಸ ಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವು ಸೂಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಬದಲಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ದಾಖಲೆಯ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಮೇಲಿನಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು, ಹಾಗಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ನಿಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಬದಲು ಉನ್ನತ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ "ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನ"ವು ಉನ್ನತ ವರ್ಗಗಳಿಗಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಶೀಲತೆಯ ಬಲದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮದೀಯ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಯಿತು.

ನೀತಿಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಇಂಗಿತವೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯು ಯಾವುದೇ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇದು ಹದವಾಗಿರುವುದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಪದ್ಯರಿತವಾಗಿಯಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಕೇವಲ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ ಹೊರತು ಅವುಗಳ ಅಂತರ್ಗತ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ೧೮೦೦ರ ವರೆಗೆ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು, ಅದನ್ನು ಯುರೋಪಿನ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ತನ್ನದೇ ಆದ ಗೌರವಾರ್ಹವಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಹೊಸ ನೀತಿಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಕುಸಿದುಬಿಳುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ಖಚಿತವಾದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯು ಕೇವಲ ಮಾರ್ಟಿನ್ ಹಾಗೂ ಡೆಫ್ ಅಥವಾ ಹೊಸತಾಗಿ ಬಂದ ಮೆಕಾಲೆಯಂತಹವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದದ್ದಲ್ಲ ಅದು ಯುವ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ "ಯಾವುದೇ ದೈವಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಜೊತೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಸಾಕು ಮಹಮದೀಯ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಂದೂಯಿಸಂ - ಈ ಸುಳ್ಳು ರಿಲಿಜಿಯನ್‌ಗಳು - ಧ್ವಂಸವಾಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ" ಎಂದು ಟ್ರ್ಯಾವೆಲಿಯನ್ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಎರಡನೆಯ ಇಂಗಿತವೆಂದರೆ, ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಯ ಒಂದೇ ಸಾಧ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆ. ಹೊರಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಕೇವಲ ಅಭಿಜಾತ ಭಾಷೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಬ್ರಿಯಾನ್ ಹಾಡ್ಸನ್ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡುಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಡೆಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದುನಿಜ, ತನ್ನ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಅಂತಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೆಕಾಲೆಯು ಅವುಗಳ ಅನಂತರದ ಬಳಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆಗ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅವು ಸೂಕ್ತವಾದ ವಾಹಕಗಳಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೂಬೆಳೆದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಾಗಿತ್ತು. ಬಳಕೆಯಿಂದ ಅವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಡ್ಸನ್‌ನ ವಾದವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಪರ್ಷಿಯನ್‌ನ ನಿರುಪಯುಕ್ತತೆ ಇದರ ಮತ್ತೊಂದು ಇಂಗಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಅಧ್ಯಯನವು ಅದರ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಅದು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲ. "ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆ" ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ ಮತ್ತು ಅದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೆ ಎನ್ನುವ ಅನುಮಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದ ಹೋಲ್ಟ್ ಮೆಕೆಂಜಿಯ ಮತ್ತು "ಒಂದು ಉಪಯುಕ್ತ ಭಾಷೆಯಾಗಿರುವ ಅಂತಸ್ಕೃತವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅದರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಿರುವ ಸಮರ್ಥನೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹಾಗೂ ಅರೇಬಿಕ್‌ಗಿರುವ ಸಮರ್ಥನೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ" ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಆಗ್ರಾ ಸಮಿತಿಯ ಎರಡೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅದೇ ರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದವು. ಹೊಸ ನೀತಿಯು ಯಾವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯು ಸುಳ್ಳುತನ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ಮೌಢ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನೈತಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೆ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿದ್ದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಅದರ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಅದು ತಾತ್ವಿಕವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪಿನ್ಸ್‌ಪ್ ಅವನ ನೀತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ:

ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯರು ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆಬಿಟ್ಟು ಸರ್ಕಾರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ನಿಜವಾದ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಯುರೋಪಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ನಾವು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಉತ್ತಮ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿ ಅದಕ್ಕೆಬೇಕಾದ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುವುದೇ ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವವಾಗಿದೆ.

ಎರಡೂ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಯು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನದ ಮೂಲಕ ಹೊಸತನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಶಾಸನವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವ ಬೇಂಧಾಮೈಟ್‌ನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಬರ್ಕ್‌ನ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ನೀತಿಯ ಹಿಂದಿದ್ದ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು ಬೆರಕೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಬಹಳ ಹಗುರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದವರು ಅನುಕೂಲತೆ ಹಾಗೂ ಮಿತವ್ಯಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮಾನವೀಯತೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವೈದ್ಯಕೀಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ನಿರುತ್ತಾಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆಯಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಲ್ಲ. ಅನುಕೂಲತೆ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಈ ಎರಡೂ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬೋಧನೆಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂದೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿತ್ತು.

ಹೊಸ ನೀತಿಯ ಎಲ್ಲ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೊರಟರೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಮೂಲದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಅದರಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವೆಂದರೆ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಕಲಿಕೆಯ ನಾಶವಲ್ಲ, ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಂಕಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿದ್ದು. ಕೆಲವೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೌರಸ್ತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹವ್ಯಾಸ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತೇನೋ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ೧೮೩೯ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಾಜಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಲಾರ್ಡ್ ಅಕ್ಟೋಡ್ ಹೊಸನೀತಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗದ ಹಾಗೆ ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಆದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಯಿಸಂ ಹಾಗೂ ಇಸ್ಲಾಮನ್ನು ಅಗೌರವಕ್ಕೊಳಪಡಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಾವ ಮನೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮನೋಭಾವ ಅನಂತರದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಂದ ಬಲಗೊಂಡು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿ (ಸಿಪಾಯಿ) ದಂಗೆ ಪೂರ್ವ ಮಾನಸಿಕ ಉದ್ವೇಗದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಇರುವುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಂಡು ಬರದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಹಲವಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅದು ಬಹಳ ವೇಗವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬೇಕು.

ಒಳನುಸುಳುವಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಫಲವಾಗಿದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಪಶ್ಚಿಮದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಉದುರುತ್ತಿದ್ದ ಜರಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುಭಾಷೆಗಳ ಯಾವುದೇ ತೂತುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ "ಇಂಗ್ಲಿಷ್-ಗೊತ್ತಿರುವ" ವರ್ಗವು ಇತರ ಜನರಿಗಿಂತ ದೂರವಾಗಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗರ್ವ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾವದಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗೋಡೆಯನ್ನೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಾಹ್ಯ ರೂಢಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಾಚೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಈ ಹವ್ಯಾಸಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವು. ದನದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಕಬ್ಬುಗಳು ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಪರಕೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೇಲವ ಅನುಕರಣೆಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಲಾಯಿತೆ ಹೊರತು ಹೊಸ ಸತ್ತ್ವವಾಗಿಯಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವ ಎನ್ನುವ ಪಶ್ಚಿಮದ ನಿಜವಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳಷ್ಟು ಯುವಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಎನ್ನುವುದು ಅಧಿಕಾರವನ್ನುಕೊಡುವ ಮತ್ತು "ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು" ಕೊಡುವಂತಹದು ಎನ್ನುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಂತ್ರದಂತಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತನಾಡುವ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ವರ್ಗಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಮೂರನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಿರುವ ಕಾನೂನು, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ವರ್ಗವು ಇಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಯಫಲಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರು ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರಾಜಕೀಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು, ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಗೆ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದ್ದು ಈ ವರ್ಗವೇ. ಆದರೆ ಈ ಜನರು ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹೊರಗಿನ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು ಇಲ್ಲವೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನದಲ್ಲಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವಲಂಬಿತ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಚಿಂತನೆಗಳು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ಚಳವಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ನಾಯಕರು ಮಾತ್ರ ಅಂದರೆ ವಕೀಲರು, ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾದಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕಡಮೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜ್ಞಾನ ಇವುಗಳ ಬೆರಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಚಳವಳಿಯ ಸಹಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಕುರಿತವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅಡ್ಡಿಯಾಯಿತು. ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರಿಪಡಿಸಲಾಗದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿರುದ್ಧೋದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಅಪಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಪಸರಿಸಲ್ಪಡದ ಆಂಗ್ಲೋ-ಭಾರತೀಯ ಅರ್ಥೈಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಸುಕುಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಳಚಿದ ಕೊಂಡಿ ಇತ್ತು, ಅದೇ ಮೇಲ್ವರ್ಗ. ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಬಂಗಾಳದ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಔಧ್ನ ತಾಲೂಕುದಾರರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಕುಲೀನ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಹೊಸ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಳೆಯ ರಿಲಿಜಿಯನ್‌ಗಳ ಬೆಂಬಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ (ಹಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ), ಸರ್ಕಾರದ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೇಲೆ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಸ್ವಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಹುದ್ದೆಗಳ ಭರವಸೆಯೂ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಭಾಷೆಯು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದಿಂದ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದಂತೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ತಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪೊಂದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಯು ಗುಮಾಸ್ತರುಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿತ್ತು (ಗೈಡ್), ಮತ್ತು ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅದು ಉನ್ನತವರ್ಗದವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಗುಂಪು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಮಿತೀರಿದ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಹೊಸ ಕಲಿಕೆಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು, ಆರ್ಯ ಸಮಾಜ, ಧಿಯೊಸಫಿ ಮತ್ತು ವಿವೇಕಾನಂದ ಅವರ ನವ-ವೇದಾಂತವಾದದಂತಹ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿತು. ಟ್ಯಾಗೂರ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಿಸ್ಸತ್ತ್ವ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಮರಳುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಶೀಲತೆಯ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಝರಿಯು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಟೀಕೆ ಎಂದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಗುರಿಗಳಿಗೆಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತೋಯಾವುದು ಇದರ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಅದಕ್ಕೆ ತಲಪದ

ರಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅದು ತಲಪಿತೋ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅಂತರ್ಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತೋ ಆ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೆಳಗಿನದನ್ನು ಮಾಲ್ಕೊಮ್ ಬರೆಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಅವನಿಗೆ ಭೀತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಯುಗದ ಸತ್ವವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸುವುದರ ಬಲಿಪಶುವಾಗಿತ್ತು.

ನಾನು ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂರು ಅಥವಾ ಮುನ್ನೂರು ಮೈಲಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿರದ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕಾ, ಕೆಲವು ಉತ್ತಮವಾದ ಆದರೆ ಅಮೂರ್ತವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ನಿಯಮಗಳ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ, ಕಂಪೆನಿಯ ಚಾರ್ಟರ್‌ನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಎದುರು ಒಂದು ಕೋಡಂಗಿ ಟೋಪಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಸಮರ್ಥ ಕಲ್ಯಾಣದ ನಾಗರಿಕನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿಗಿಲಿನ ಅರ್ಥದಷ್ಟೂ ಕೂಡ ಮತ್ತು ಮತ್ತಾವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು (ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನವಾಬ ಅಥವಾಮ ಹಾರಾಜರಲ್ಲ) ನೋಡಿದರೂ ನನಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಯಾವುದೇ ಪರ್ಯಾಯವಾದ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೊಡದೆನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರದ ಟೀಕೆಯು ಕೇವಲ ಶೋಕತಪ್ಪ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಪರ್ಯಾಯವು ಹೊಸ ನೀತಿಯು ಭಾರತೀಯ ಬದುಕಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ, ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಭಾರತವನ್ನು ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ನೀತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಬೇಕಿತ್ತು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಇದು ಮೇಲ್ಮೂಲಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಚಿಂತನೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ, ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಚಿಂತನೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರ ತಲೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ೧೮೧೨ರಲ್ಲಿ ಎಲ್ವಿನ್ ಸ್ಪೋನ್ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ:

ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಹರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಅವರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರೆ ಚಿತ್ರಣ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರುಗುಮುರುಗಾಗುತ್ತದೆ.....ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರೊಂದಿಗಿನ ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಟಾರ್ಟಾರ್‌ನವರೊಂದಿಗೆ ಚೀನಾದವರ ಸಂಬಂಧದಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ದಾರ್ಶನಿಕರಾಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಧಿಕಾರ ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯರು ಬಹಳಷ್ಟು ನಾಗರಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯದ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಧೀನ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದರು.

ದೇಶವು ಎಂದಾರೂ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಬಯಕೆಯು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅದನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತದ ಒಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಗತಕಾಲ ಅಥವಾ ಮೊಘಲರ ಕಾಲದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಆಳುವ ವರ್ಗವು ಅವರಿದ್ದ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹರಾಗಿದ್ದರು. ೧೮೫೨ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದವು. ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಆಡಳಿತದ ಕೆಳ ಹಂತದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬದಲು ಮೇಲಿನ ಹಂತದ ಹುದ್ದೆಗಳ ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷರೊಂದಿಗೆ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಅವರನ್ನು ತಯಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಏಕೈಕ ಮಾರ್ಗವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ನ್ ವಾಲೀಸನು ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರ ಬ್ರಿಟಿಷರೊಂದಿಗಿನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಅವರ ಸ್ವಂತ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತಳುಕು ಹಾಕಿದಂತೆ ಸಮಾನಚಿಂತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಸರಕಾರಿ ಸೇವೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯೊಳಗೆ ಇಡಿ ಆಳುವ ವರ್ಗದವರನ್ನು ತರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ತರಹದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಆಗ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಭಾರತವು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲೆ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಂತೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು - ಸಹಕಾರದ ಮನೋಭಾವ ಆಗ ಈಗಿನಂತೆ ಅರೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಶಯದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಬದಲು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹಭರಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.